

Učinek pravnomočne inozemske kazenske sodbe.

Dr. Rudolf Trofenik.

I.

Uvod.

Vsaka kazenska sodba povzroči v območju, kjer je bila izrečena, trojni učinek, ki se očituje v njeni izvršljivosti, v zapreki ponovnega kazenskega postopanja ter v izvestnih posledicah, ki se javljajo poleg izrečene kazni.

Izvršljivost kazenske sodbe obstoji v tem, da se mora kazen, ki je bila s pravnomočno sodbo izrečena, izvršiti. Zaradi tega so tudi vsa oblastva zavezana, da v okviru svoje stvarne in krajevne pristojnosti dajo k temu vso svojo podporo in po potrebi tudi oboroženo silo.

Negativni učinek kazenske sodbe se javlja v tem, da tvori pravnomočna kazenska sodba, bodisi oprostilna bodisi obsodilna, učinkovito procesualno zapreko, da bi se uvedlo ponovno kazensko postopanje proti že sojenemu storilcu zaradi iste kazenske stvari.

Pozitivni učinek kazenske sodbe pa je v izvestnih posledicah, ki sledijo vsaki pravnomočni kazenski sodbi kot so n. pr. sprememba obsojenčevega pravnega položaja zaradi izgube častnih pravic, ovira za izrek pogojne obsodbe, odreditev očuvalnih odredb, odmerjanje kazni v povratku itd.

Ta trojni učinek pravnomočne kazenske sodbe je tako po zakonodaji vseh držav kakor tudi po kazenskopravni literaturi v svojem polnem obsegu brezizjemno priznan le tuzemskim kazenskim sodbam, dočim je vprašanje, kako učinkujejo pravnomočne inozemske kazenske sodbe v tuzemstvu, eden izmed najbolj zamotanih, a perečih problemov internacionalnega kazenskega prava.¹

Kakšen učinek povzroča inozemska kazenska sodba pri nas, če se proti istemu storilcu započne v tuzemstvu novo kazensko postopanje bodisi zaradi iste bodisi zaradi druge kazenske stvari? Kako učinkuje inozemski izrek o izgubi častnih in državljanskih pravic na pravni položaj obso-

¹ Vprašanje, ki ga obravnavamo, spada sistematično v internacionalno kaz. pravo, ki v njem v nasprotju z mednarodnim zasebnim pravom mnogo bolj prevladujejo politični momenti.

jenčev (ki je lahko domačin ali inozemec), ko pride le-ta v naše pravno območje? Ta pravkar naštetá vprašanja niso samo teoretične važnosti, marveč imajo, kakor bomo to še pozneje ugotovili, prav poseben pomen za prakso.

O civilnih sodbah velja, da je njih učinek načeloma tudi meddržaven; izvršitev pravnomočne inozemske civilne sodbe je pri nas možna in dopustna.² Nasprotno pa tega o pravnomočni inozemski kazenski sodbi ne moremo trditi (tudi če bi šlo le za izvršbo civilnopravnih zahtevkov zasebnega udeleženca in stroškov kazenskega postopanja, ki jih je kazensko sodišče izreklo v svoji sodbi), čeprav sta obe sodbi izraz ene in iste državne suverenosti.³ Navzlic temu pa moremo ugotoviti, da gre tudi inozemskim kazenskim sodbam v tuzemstvu nek učinek, in to bodisi po izrečnih določbah tuzemskega prava, bodisi zaradi tega, ker morejo inozemske kazenske sodbe učinkovati zgolj kot pravno dejstvo.⁴ Tudi v sodobni inozemski zakonodaji, še bolj pa v literaturi, moremo zasledovati stremljenje, ki gre za tem, da se slično kot civilnim sodbam tudi kazenskim prizna popoln meddržavni učinek.⁵

V svojih izvajanjih se bomo predvsem ozirali na določbe našega kazenskega prava, pri tem pa seveda ne smemo puščati v nemar ustreznih določb drugih kazenskih zakonikov. Kajti pri proučevanju tega vprašanja, ki že po svojem predmetu sega v meddržavno sfero, nas more le pravnaprimerjalna metoda dovesti do pravih smernic in zaključkov.

² Vidi §§ 3, 4 ip.

³ O pravni naravi civilne in kazenske sodbe obstoji v literaturi velik spor. Starejši pravniki načeloma ne priznavajo kaz. sodbam istega ali vsaj podobnega mednarodnega učinka kot je priznan civilnim sodbam. Primerjaj zlasti: Gidel, *De l'efficacité extraterritoriale des jugements répressifs*, Paris, 1905, in Bernard, *Des conflits des souverainetés en matière pénale*, Paris, 1901. Gidel pravi (op. cit. str. 8): „Nombreuses et radicales en effet sont les différences qui existent entre les sentences civiles et répressives... Il suit de là que les lois civiles sont extraterritoriales... le loi pénal est territorial.“ Nasprotno tezo pa predvsem zagovarja Donnedieu de Vabres, profesor na Sorboni, v svojih znamenitih „*Principes modernes du droit pénal international*“, Paris, 1928, ter v svojih ostalih mnogoštevilnih spisih.

⁴ Vidi op. 33.

⁵ V tem prednjači zlasti novi švicarski kaz. zakonik iz l. 1957. Tudi na mednarodnih kazenskopravnih kongresih so bile v tem smislu sklenjene številne resolucije.

II.

Izvršljivost inozemske kazenske sodbe.

De lege lata moramo ugotoviti, da sodobno (in seveda še bolj preteklo) kazensko pravo poedinih držav skoraj brezizjemno prepoveduje, da bi se v tuzemstvu izvršila kazen, ki jo je izreklo inozemsko kazensko sodišče. Tudi naše kaz. pravo moramo uvrstiti v to skupino. Saj je po določbi § 488/2 kp. vsaka neposredna izvršitev kazni iz inozemske kazenske sodbe nedopustna.⁶

Vendar pa dopušča naše kazensko pravo vsaj posredno izvršitev inozemske kaz. sodbe, ko smatra, da je inozemska kaz. sodba zadosten razlog za izročitev onega inozemca, ki ga je pravnomočno obsodilo inozemsko kazensko sodišče. (§§ 490, 494, 497/3, 498 kp.). Seveda so v tem primeru obsodbe zaradi političnih deliktov neupoštevne (§ 12/2 kz.). S tem, da naše pravo dovoljuje na temelju inozemske kaz. sodbe izročitev pri nas bivajočega inozemca, pač ne dela drugega, kakor da posredno izvršuje inozemsko kazensko sodbo. Tudi v kazenskopravni literaturi se na prepričevalen način uveljavlja naziranje, da izročitev storilca v bistvu ni ničesar drugega kot le tuzemska, dasi le posredna, izvršitev sodbe inozemskega kaz. sodišča. Kajti, če država pristane na izročitev v inozemstvu obsojenega inozemca, potem mora biti tudi pripravljena, da v primeru potrebe to sodbo sama izvrši.⁷ V izročitvenem postopanju preskusi zaprošeno sodišče le formalno, ne pa tudi materialno plat inozemske kazenske sodbe. Pogoji, ki jih našteva § 494 kp., med drugim namreč le zahtevajo, da je za krivdo inozemca dovolj dokazov in osnov suma. Sodišče mora torej predvsem le ugotoviti obstoj kaznivega dejanja (objektivni vidik) in da je kot storilec tega dejanja osumljen inozemec, čigar izročitev se zahteva (subjektivni vidik).⁸ Ta preskus pa še

⁶ Prim. § 36/3., avstr. kaz. zakonika.

⁷ To ugotavlja že Delius v razpravi, „Sollen ausländische Strafurteile vollstreckt werden?“, Archiv für öffent. Recht, XI., 1896., str. 515—527. Enako tudi Meili, Lehrbuch des inter. Strafrechts und Strafprozessrechtes, Zürich, 1910., ko pravi: „Immerhin ist zu sagen, dass das auswärtige Strafurteil einen genügenden Rechtstitel für die Auslieferung abgeben kann... Est ist deswegen nicht ganz richtig, von einer unbeschränkten Negation auswärtiger Strafurteile zu reden“. (S. 500). V judikaturi je to naziranje izrazilo že francosko kasac. sodišče, ko pravi, da izročitev inozemca „n'en constitue pas moins, au regard du condamné, un premier acte d'exécution de la sentence qui le frappe“ (Rešitev z dne 8. avg. 1888 (!), cit. po Donnedieu de Vabres, Principes, s 328).

⁸ Dolenc - Maklecov, Zakonik o sod. kaz. post., izdaja „Pravnik“, ad § 494 op. 4.

nikakor ne znači, da je inozemska kaz. sodba, ki je pravni temelj izročitve, tudi v materialnem oziru utemeljena ter da je krivda storilca dejansko tudi dokazana.

Zato se nam nehote vsiljuje vprašanje, zakaj države same ne izvršujejo (seveda to le po predhodni popresoji) kazni iz inozemske kaz. sodbe, ko vendar na drugi strani dovoljujejo in s svojo pomočjo celo omogočajo, da to sodbo izvrši tuja država. Predaleč bi nas zavedlo razmotrivanje, zakaj obstoji v zakonodaji (ki jo v tem pogledu tudi podpira večina kriminalistov), ta bistvena razlika v izvršljivosti med civilno in kaz. sodbo, dasi imamo v kazensko-pravni zgodovini primere, da je država izvršila kazen, ki jo je izreklo inozemsko sodišče.⁹ V novejšem času pa zasledimo celo meddržavne pogodbe o vzajemnem izvrševanju kaz. sodb.¹⁰ Pri tem naj samo še omenimo, da se v moderni zakonodaji že pojavlja izvršljivost inozemskih kazenskih sodb, čeprav se to vrši še v omejenem obsegu. Vendar pa je s tem načelo inozemske neizvršljivosti kazenskih sodb že omajano. Tako določa švicarski kaz. zakonik iz l. 1937. (v veljavo stopi dne 1. januarja 1942), da se more v Švici izvršiti kazen, na katero je bil storilec obsojen v inozemstvu. Seveda se ta možnost dopušča le ob izpolnitvi izvestnih pogojev v omejenem obsegu.¹¹ Tudi mednarodni kazensko-pravni kongres v Bukarešti (l. 1929.) se je v načelu izrekel, da se naj dopusti v tuzemstvu izvršitev inozemskih kazenskih sodb. Ta je celo sklenil, da se naj določi meddržavna primerjalna lestvica kazenskih sankcij poedinih držav zaradi lažjega preračunavanja ene kazni v drugo.¹² Enako

⁹ S posebnim dogovorom med avstrijskim cesarjem in saksonskim kraljem je bilo l. 1856. nekemu saksonskemu državljanu dovoljeno, da je svojo kazen, na katero je bil obsojen na Saksonskem, prestal v avstrijskih zaporih. Vide Starr, Die Rechtshilfe in Oesterreich gegenüber dem Auslande, Wien, 1878, str. 248.

¹⁰ Tako pogodba med Monakom in Francijo z dne 1. aprila 1912; enako pogodba med Francijo in Španijo iz l. 1916. (Vsebuje odredbe glede vzajemne izvršitve kazni v Maroku); dalje francosko-nemška pogodba iz l. 1920., ki določa, da se morejo v departementih, ki so po svetovni vojni pripadli Franciji, izvrševati kaz. obsodbe nemških sodišč. (O tem primerjaj Lapradelle, Repertoire de droit inter. privé, T. I. pod Annexion).

¹¹ „Hat der Täter die Strafe im Auslande nicht oder nur teilweise verbüsst, so wird in der Schweiz die Strafe oder deren Rest vollzogen“. (Art. 3, št. 2, odst. 3., in enako Art. 5., odst. 3.).

¹² Actes du IIe Congrès International du droit pénal de 1929 à Bucarest, s. 707 „... qu'il soit établi, par voi d'accord international, un tableau d'équivalence des peines et des mesures de sûreté prévues par les lois des diverses Etats qui composent la communauté internationale.“

vsebuje tudi konvencija o ustanovitvi meddržavnega kazenskega sodišča določbo, ki obvezuje vse države podpisnice, da izvršijo kaz. sodbo, ki jo to sodišče izreče. Tudi v tem primeru gre za izvršitev kazni, ki jo je izreklo tuje, ne pa sodišče izvršujoče države.¹³ Seveda bi prihajala taka izvršitev inozemskih kaz. sodb v poštev le pri obsodbah zaradi nepolitičnih deliktov, t. j. takih, na katerih učinkovitost pobijanja je zainteresirano vse kulturno občestvo ne glede na kraj, kjer se je dejanje izvršilo.

S tem, da bi poedine države same izvrševale kazni, ki so jih izrekla inozemska sodišča, bi v mnogočem tudi odpadla dolgotrajna in zapletena procedura izročitve. V mnogih primerih pa je izročitev sama celo nedopustna, zlasti takrat, kadar gre za kaz. dejanje, ki se kvalificira po obeh kaz. zakonikih za prestopok. V takih primerih bi prihajal kot ultimum remedium v poštev edino le izvršitev po tuji državi, kajti le na ta način bi bilo pravici zadoščeno.

Že zgoraj smo omenili, da se v literaturi kakor tudi v zakonodaji pojavlja stremljenje, da se naj pod določenimi pogoji prizna kaz. sodbam v meddržavnem pogledu ista izvršljivost kakor je že priznana civilnim sodbam. Temu stremljenju pač ne morejo nasprotovati razlogi načelno-pravnega značaja (saj Švica že dopušča tako izvršljivost), marveč le politični, ki izhajajo iz napačno pojmovane ideje državne suverenosti. Interes meddržavnega občestva, ki ga vzporedno z vedno večjim razmahom tehnike in sodobnih prometnih pridobitev vedno bolj in bolj ogroža mednarodna zločinstvenost, pa zahteva učinkovito odpomoč. In ena izmed teh je tudi priznanje inozemske izvršljivosti kazenskih sodb.

III.

Negativni učinki inozemske kazenske sodbe.

Sledove načela „non bis in idem“ najdemo že v rimskem pravu.¹⁴ Od tedaj naprej ga moremo zasledovati skoro

¹³ Dne 16. nov. 1957 sta bili v Ženevi v okviru Društva narodov sklenjeni konvencija o pobijanju terorizma in konvencija o ustanovitvi mednarodnega kaz. sodišča za sojenje terorističnih deliktov. Konvenciji sta bili sklenjeni, toda dosedaj ju še ni nobena država ratificirala. Art. 40. te druge konvencije pravi: „Les peines privatives de liberté seront exécutées par la Haute Partie contractant que la Cour désignera après avoir pris son assentiment. L'Etat qui aura déféré le condamné à la Cour ne pourra refuser son assentiment“.

¹⁴ Ulpian 1. 7 § 2. D. de Accus., 48, 2.: „Isdem criminibus, quibus quis liberatus est, non debet praeses pati eundem accusari, ...“ Enako c. 9 C. de Accus. IX., 2.: „Qui de crimine publico in accusationem deductus est, ab alio super eodem crimine deferri non potest“.

v vseh kazenskih zakonodajah kulturnih držav, kjer tvori eno izmed osnovnih pravnih načel. Veljava tega načela je za kazenske sodbe v tuzemstvu absolutna.^{14a} Naša naloga pa je, da skušamo ugotoviti, če in koliko tvori tudi pravnomočna inozemska kaz. sodba učinkovito zapreko ponovnemu tuzemskemu kazenskemu postopanju v isti stvari. Ugotoviti hočemo meddržavno veljavnost tega splošno priznanega načela.¹⁵

Naš kaz. zakonik, v katerem še znatno prevladuje teritorialni princip, se načeloma ne izreka proti takemu negativnemu učinku inozemske kaz. sodbe. Vendar pa je ta negativni učinek omejen le na primere, ki jih zakon točno našteva. Predvsem je veljava načela „non bis in idem“ po določbah našega kaz. zakonika neučinkovita, kadar gre za kazniva dejanja, ki so bila storjena v tuzemstvu (§ 3 kz.) ali pa za kaz. dejanja, ki kršijo bistvene državne in družbene ustanove, in to ne glede na kraj storitve (§ 4 kz.).¹⁶ V vseh ostalih primerih pa, in to brez razlike ali je storilec domačin ali pa inozemec, tvori po našem kaz. pravu inozemska pravnomočna kaz. sodba zapreko ponovnemu tuzemskemu postopanju, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

a) Inozemsko kazensko sodišče mora biti za sojenje kot tako pristojno. Tuzemskemu kazenskemu sodniku ni treba preskusiti, ali je bilo inozemsko kazensko sodišče tudi krajevno pristojno v smislu inozemskih procesualnih določb, ki normirajo krajevno pristojnost poedinih sodišč v območju države. Preskusiti mu torej ni treba tkzv. specialne pristojnosti, ki se javlja v forumu delicti commissi, domicilii itd. Ugotoviti bo moral le, če je bila država za sojenje kot taka pristojna (tkz. generalna kompetenca). Ta generalna

^{14a} Prim. Edvard Pajnič, *Ne bis in idem*, Slov. Pravnik, XLVI. (1932) S. 271 in sl.

¹⁵ V kazenskopravni teoriji je to meddržavno veljavo zagovarjal že Carrara, (vidi *Recueil de l'Academie de législ. de Toulouse*, T. 28., s. 217.) Enako tudi Faustin-Hélie, *Traité de l'instruction criminelle*, 1866., T. II. s. 656.: „La maxime non bis in idem appartient au droit universel des nations; le principe de justice qui l'a fondée à la même puissance à l'égard de tous les jugements qui ont été rendus sur le même fait.“

¹⁶ To izjemo utemeljuje Baltatzis, *Der Personalitätsgrundsatz im internationalen Strafrecht*, (Rechtswissenschaftliche Studien, Berlin, 1938, Heft 66.), ko pravi: „In diesen Fällen handelt es sich um Taten, die ihrer Natur nach die innere Rechtsordnung so stark berühren, dass der Staat ihre Verfolgung unabhängig von fremden Rechtsereignissen vornehmen und ihnen nach eigener Auffassung die geeignete Strafe auflegen muss“ (str. 61). Enako argumentira upravičenost te izjeme Donnedieu de Vabres, *Principes*, s. 314.

kompetenca države pa ima svoj pravni temelj bodisi v tem, da se je kaz. dejanje izvršilo na njenem ozemlju, bodisi, da je storilec njen državljan, bodisi, da gre za pristojnost v smislu realno-zaščitnega načela ali pa načela svetovnega pravosodstva.¹⁷ V primeru, da ni osnovana generalna kompetenca države po nobenem izmed pravkar naštetih temeljev, bo moral tuzemski kazenski sodnik odreči inozemskim pravnomočnim kaz. sodbam vsak negativni učinek.

b) Inozemska kaz. sodba mora biti dokončna, t. j. da se kot pravnomočna ne more več izpodbijati z nobenim rednim pravnim sredstvom. Pravnomočnost te inozemske kaz. sodbe pa bo moralo naše sodišče preskusiti le po določbah inozemskega, ne pa tuzemskega kaz. prava. V tem primeru bo moral kazenski sodnik uporabljati tuje pravo.

c) Inozemska kazenska sodba mora biti oprostilna; če pa je obsodilna, potem mora biti tudi kazen v inozemstvu, ali popolnoma prestana ali pravica do njene izvršitve zastarana ali pa po milosti odpuščena. Zastaranje in pomiloščenje se v tem primeru seveda presojata po inozemskem kazenskem pravu. To načelo, ki ga je že jasno formuliral meddržavni kongres za zenačenje kazenskega prava v Varšavi (l. 1927.) je našlo svojo pot v vse moderne kaz. zakonike.^{18 19}

Naša izvajanja so nam pokazala, da je negativni učinek inozemske kaz. sodbe predvsem odvisen od tega, ali je bila kazen v resnici prestana ali zastarana ali pa odpuščena. Težišče tega učinka je torej na kazni, kar nam priča zlasti dejstvo, da vračunavajo skoraj vse zakonodaje v na novo izrečeno tuzemsko kazen ono kazen, ki jo je storilec v inozemstvu le deloma prestal. Zato smatrajo nekateri kriminalisti pač za umestno, da se nadomesti v kazenskem pravu načelo „non bis in idem“ z načelom „non bis poena in idem“.²⁰ To stremljenje opazamo dandanes zlasti v krimi-

¹⁷ Ta generalna kompetenca države se pač presoja po njenih lastnih zakonih. Pri nas vsebujejo tzd. določbe §§ 3 do 7 kz. Specialna ali krajevna pristojnost v ožjem smislu pa je določena po določbah kaz. postopnika, ki normira, katero sodišče je za konkretno izvršeno dejanje glede na izvršitev ali zalotitev v ožjem smislu pristojno za sojenje. Ugovor, da je bilo sodeče sodišče po določbah inozemskega kaz. postopnika nepristojno, ne more vplivati na generalno kompetenco inozemske države, ki jo normirajo materialnopravne norme. Prim. E. Bartin, *Principes de droit international privé*, Paris 1950., str. 548 in sl.

¹⁸ Actes de la conférences, str. 132.

¹⁹ Vendar pa dopušča ital. kaz. zakonik iz l. 1930. v vsakem primeru novo tuzemsko kaz. postopanje, kadar minister pravde to zahteva; (art. 11.).

²⁰ Gidel, op. cit., s. 57.

nalni politiki Italije, ki smatra, da nobena inozemska kazenska sodba ne more več vezati domačih kazenskih sodišč v onem smislu, kakor smo to že zgoraj ugotovili. Kajti veljavnost inozemske kazenske sodbe izhaja le iz tujih pravnih temeljev, katerim se pa po sodobnem državnem nauku (kot zagovorniku absolutne suverenosti države) načeloma odreka vsak učinek.²¹

IV.

Positivni učinki inozemske kazenske sodbe.

Poleg izvršitve kazni ima kazenska sodba še vrsto drugih posledic, ki se očitujejo v pozitivnem smislu. V nekaterih primerih kaz. zakonik sam izrečno določa, kako je treba upoštevati poprejšnjo kazensko sodbo, v drugih pa jo bo moral sodnik vzeti v poštev zgolj kot dejstvo, ki mu utegne služiti kot dokazna činjenica ali pa kot vprašanje, kakšne pozitivne učinke more povzročiti inozemska kazenska sodba v onih primerih, kjer naš kaz. zakonik izrečno upošteva ter se celo sklicuje na poprejšnjo kazensko sodbo.²² Naš kaz. zakonik načeloma ne priznava kakih pozitivnih učinkov inozemskim kazenskim sodbam. Kazenska sodba je omejena zgolj na ozemlje, kjer je bila izrečena, kakor so tudi teritorialno omejene kazenskopravne norme, ki po dosedanji idejni usmerjenosti kaz. prava izključujejo vsako razlikovanje med normami, ki so teritorialnega, in onimi, ki so personalnega značaja. Vendar pa navzlic temu, kakor bomo to še ugotovili, ne moremo po našem kaz. pravu odreči inozemskim kazenskim sodbam slehernega učinka. Kratek pregled poedinih pravnih ustanov nas more o tem dovoljno prepričati.

a) Vštevanje v inozemstvu delno prestane kazni.

Storilcu, ki je bil obsojen po inozemskem kazenskem sodišču, pa je v inozemstvu svojo kazen le deloma prestal, se všteje ta delno prestana kazen v novo kazen, ki jo je izreklo tuzemsko sodišče zaradi istega delikta. V primeru vrstne neenakosti obeh kazni je sodniku prepuščeno, da po svobodni oceni preračuna vrstno neenako inozemsko kazen

²¹ Vidi opomba 19.

²² Dobro je rešil to vprašanje prednačrt francoskega kaz. zakonika iz l. 1954., kjer so vsi tkz. pozitivni učinki inozemske kaz. sodbe načeloma normirani v enem samem členu (čl. 18.).

v vrstno najbolj ustrezno kazen, ki jo pozna naš kaz. zakonik. To bo prihajalo redoma v poštev tedaj, kadar gre za take inozemske kaz. zakonike, ki se po sistemu svojih kazenskih sankcij bistveno razlikujejo (n. pr. francoski kaz. zak., ki pozna kazen deportacije) od našega kaz. zakonika. S tem v zvezi utegnejo seveda nastati velike težave. Zato je že, kakor smo to že enkrat zgoraj omenili, mednarodni kazenkopravni kongres sklenil, da se naj tudi v tem primeru z mednarodnimi pogodbami določi primerjalna lestvica poedinih nacionalnih kazenskih sankcij. Vprašanje vštevanja v inozemstvu delno prestane kazni je torej po našem kaz. zakoniku že verbis expressis urejeno, tako da nam razen preračunavanja ene sankcije v drugo ne povzroča kakih težav. V tem primeru torej naš kaz. zakonik izrečno priznava pozitivni učinek inozemskih kazenskih sodb (§ 11 kz.).

b) Pogojna obsodba.

Po določbi § 65 kz. sme sodišče odložiti izvršitev kazni le onemu, ki pred tem še ni bil pravnomočno obsojen zaradi zločinstva ali v poslednjih 10 letih na kazen strogega zapora nad en mesec. Ni pa v tem poglavju našega kaz. zakonika povedano, ali ima tak učinek le obsodba tuzemskega sodišča ali pa, da je ta priznan vsaki kazenski obsodbi sploh, tako, da bi tudi pravnomočne inozemske kazenske sodbe tvorile pravno zapreko, da ne bi moglo sodišče dovoliti odloga izvršitve kazni.

Že zgoraj smo ugotovili, da naš kaz. zakonik načeloma odklanja, da bi inozemske kazenske sodbe imele kakę pozitivne učinke. Kolikor pa naš kaz. zakonik tak učinek izjemoma priznava, ga v svojem besedilu tudi izrečno navaja, kakor je to predvidel v primeru povratka (§ 76/3 kz.). Nasprotno pa moramo ugotoviti, da je zakonodavec v poglavju o pogojni obsodbi molče prešel to vprašanje učinkovitosti inozemskih obsodilnih kazenskih sodb. Zaradi tega moramo de lege lata skladno z določbo § 1 kz. smatrati, da je pri presojanju izreka pogojne obsodbe po našem kaz. zakoniku obstoj pravnomočne inozemske kazenske sodbe pravno neupošteven. Vendar pa more taka inozemska kazenska sodba pri izrekanju pogojne obsodbe vsaj posredno učinkovati. Naš kazenski sodnik jo more namreč upoštevati kot dejstvo, ki mu lahko posvedočuje prejšnje obsojenčevo življenje in ponašanje (§ 65/2 kz.), torej kot okolnosti, ki tvorijo eno izmed pravnih osnov pri presojanju vrednosti

obsojenca, da se mu kazen odloži. V tem primeru ne učinkuje inozemska kazenska sodba pravno, marveč le dejansko.²³

Prav isto stališče zavzema naš kaz. zakonik tudi tedaj, ko gre za odločbo, ali se naj odlog kazni prekine in kazen izvrši, ker je obsojenec med tem izvršil novo kaznivo dejanje (§§ 66, 67 kz.). Tudi v tem primeru je inozemska kazenska sodba pravno neupoštevna, pa najsi gre za dejanje, ki izvira iz še tako nečastnih nagibov in ki očitno kaže, da pogojna obsodba za takega storilca iz razlogov smotrnosti sploh ne more prihajati v poštev.

Iz tega vidika je stališče našega kaz. zakonika kriminalnopolitično nevzdržljivo. Pogojna obsodba, ki je za obsojenca le milost, ne pa pravica, je namenjena le takemu storilcu, o katerem se da osnovano pričakovati, da je bilo to kaz. dejanje le naključno ter zaradi tega obenem njegovo prvo in zadnje. Zato je popolnoma zgrešeno, da bi se ti postavljali v isto vrsto z rutiniranimi internacionalnimi zločinci, ki bi utegnili doseči v naši državi milost pogojne obsodbe, če so pri nas slučajno prvič zagrešili kako kaznivo dejanje.²⁴ Zato moramo de lege ferenda zagovarjati misel, da je treba pri presojanju vrednosti storilca, da li se mu naj izreče pogojna obsodba, v enaki meri upoštevati tako tuzemsko kakor tudi inozemsko kazensko sodbo. Kajti povsem jasno je, da ne more storilec, ki je že bil v inozemstvu obsojen zaradi nepolitičnih deliktov, pri nas veljati kot moralno in zaradi tega tudi pravno neoporečen. To nasprotuje tako ideji pravičnosti kakor tudi pravnemu čutu naroda. Ta misel se že živo uveljavlja tako v kazenskopravni literaturi,²⁵ pa tudi v sodobni zakonodaji moremo ugotoviti znaten napredek v označeni smeri.²⁶

²³ Isti učinek ima inozemska kaz. sodba lahko tudi v primeru 70/3 kz., ko mora sodnik pri odmeri kazni vzeti v poštev tudi prejšnje storilčevo življenje in njegove osebne razmere. Pri tem ne smemo prezreti določbe čl. 12. st. 1. ital. kz., ki določa, da je treba inoz. kaz. sodbe vzeti v poštev, kadar se ugotavlja, ali gre za storilca iz navade, ali iz nagnjenosti, ali pa za storilca, ki opravlja kaz. dejanja obrtoma.

²⁴ Pregnantno je to misel že izrekel Bernard, op. cit.: „En bonne législation il est inique et dangereux qu'une personne valablement et compétemment condamnée à l'étranger soit traitée sur une autre territoire comme un délinquant primaire“. (167).

²⁵ Prim. Donnedieu de Vabres, Principes, s. 538.

²⁶ Čl. 41/1 švic. kz., § 78 grškega načrta, čl. 18 franc. predhodnjega načrta.

c) Povratek.

V primeru povratka (§ 76 kz.) naš kaz. zakonik izrečno priznava inozemskim kazenskim sodbam pozitivni učinek v pravem smislu. Že zgoraj smo omenili, da mora naš kazenski sodnik v primeru storilčevega povratka upoštevati tudi kazensko sodbo inozemskega sodišča. Ta velja kot sodba domačega sodišča, če je dejanje, zaradi katerega je bil povratnik v inozemstvu obsojen, tudi po našem kaz. zakoniku naklepno kaznivo dejanje. V tem primeru je torej zakonodavec to vprašanje kriminalnopolitično pravilno zagrabil in tudi rešil.

S tem v zvezi moramo še obravnavati vprašanje ponovne tatvine, ki jo normira § 315 kz., ko določa, da sledi dvakratni obsodbi na kazen strogega zaporu po § 314 kz. kazen robije do 10 let. Tudi v tem primeru moramo de lege lata zanikati vsak učinek inozemske kazenske sodbe (kolikor seveda ne bi tvorila ponovitev hkrati tudi povratek v smislu § 76 kz.), s katero bi bil storilec obsojen zaradi delikta, ki je sličen tatvini po § 314 kz. Navzlic temu, da je bil storilec v inozemstvu že dvakrat obsojen zaradi tatvine na kazen, ki sliči našemu strogemu zaporu, pa stori tretjo tatvino v našem pravnem območju, ga bo moral naš sodnik obsoditi le po § 314 kz., ne pa po § 315 kz., kakor bi bilo to sicer iz kriminalnopolitičnih razlogov pričakovati. Kajti tudi v tem primeru gre dejansko vendar le za tretjo ponovitev tatvine. Nasprotno pa je tudi judikatura avstrijskega vrhovnega sodišča smatrala, da tvori inozemska kazenska obsodba zaradi delikta tatvine zadosten pravni temelj, da more tuzemsko sodišče kvalificirati drugo ponovitev tatvine kot zločinstvo.²⁷ Besedilo našega § 315 kz. pa je tako jasno in nedvoumno, da je vsaka druga razlaga pravnopomotna. Kajti § 315 kz. navaja kot svoj objektivni dejanski stan dejstvo, da je bil storilec „zaradi tatvine iz § 314 kz. dvakrat ali večkrat obsojen...“. S tem, da se § 315 kz. izrečno sklicuje na § 314 kz., je pač *verbis expressis* normirano, da gre izključno le za one obsodbe, ki materialnopravno temelje na § 314 kz., pa na nobenem drugem, čeprav je lahko njegov objektivni stan povsem identičen z onim iz § 314 kz. Pa tudi zaradi načelnega stališča, ki se javlja v absolutni premoči

²⁷ Vidi odločbi št. 205, 1572, kas. sodišča. (Zbirka Nowak). Enako tudi: Altmann-Jacob, Kommentar zum österr. Strafrecht, I. Bd., Wien, 1928., s. 455., Herbst, Handbuch des österr. Strafrechts, 7. izd. I., 372. Contra: Finger, Das Strafrecht II., s. 447., Stoos, Lehrbuch des österr. Strafrechtes, 2. izd., s. 354.

teritorialnega principa, je treba de lege lata zanikati vsak zadeven učinek inozemske kazenske sodbe.²⁸

De lege ferenda pa moramo ugotoviti, da je dejanski stan § 315 kz. kriminalnopolitično neustrezajoč. Kaznivo dejanje tatvine je med imovinskimi delikti — in če že ne med delikti sploh — najpogostejše, pri katerem pride do ponovne storitve. Zlasti pa ne poznajo storilci pri izvrševanju tatvin nobenih državnih meja, kjer bi se ustavila njihova zločinska aktivnost. Tatvina je namreč tipičen internacionalen delikt. Saj se vprav internacionalni pustolovci pretežno preživljajo s premeteno izvršenimi tatvinami, ki jih izvršujejo v presenetljivih kratkih časovnih presledkih sedaj v tej, sedaj v drugi državi. Zato je pač v interesu poedinih držav, da vsebujejo kaz. zakoniki take določbe, ki naj bi na najbolj učinkovit način onemogočale in zadevale to vrsto posebno nevarnih zločincev. Zaradi tega pa mora biti v besedilu vsakega kaz. zakonika določba, ki priznava v primeru ponovitve tatvine domačim kakor tudi inozemskim obsodbam, ki so bile izrečene zaradi tatvine, enak učinek. Če je delavnost storilca internacionalna, potem mora biti taka tudi kazenska represija, ako hoče doseči svoj namen.²⁹

č) Rehabilitacija.

V obeh primerih § 90 kz. (povračilo pravic in izbris sodbe) se od obsojenca zahteva, da se je v času, ko je kazen že prestal (ali mu je bila odpuščena ali pa je bila pravica do izvršitve zastarana), dobro vedel in da je po možnosti oškodovancu povrnil z deliktom povzročeno škodo. V primeru izbrisa sodbe pa je pogoj, da gre za osebo, ki je bila prvič obsojena.

Tudi v tem primeru se moramo vprašati, kakšen učinek ima inozemska kazenska sodba na rehabilitacijo. Predvsem

²⁸ Nasprotno pa je stol sedmorice odd. B smatral, da tvori obsodba zaradi tatvine po § 171 avstr. kz. zadosten pogoj, da pride v primeru ponovne storitve do uporabe § 315 jug. kz. Kajti „vse te obsodbe (t. j. zaradi hudodelstva tatvine) ustrezajo vsaj obsodbam iz § 314 kz.“ (Odločba št. 306 v Pravnikovi zbirki). Toda v tem in v ostalih primerih, ki jih navaja Pravnikova zbirka, ne gre za inozemske kazenske sodbe, marveč le za sodbe, ki so bile sicer materialnopravno izdane na podlagi avstr. kaz. zakonika, izrek sodbe pa se je vršil pri nas že po l. 1918. Pa tudi sicer moramo smatrati, da bi taka praksa de lege lata nasprotovala § 1 kz.

²⁹ Lohsing, Die ausländische Vorstrafe, Zentralblatt f. d. jur. Praxis, 1928., „Wenn wirklich nicht das Verbrechen, sondern der Verbrecher bestraft werden soll, können und dürfen ausländische Vorstrafen nicht unberücksichtigt bleiben“. (735).

je nedvomno, da more sodišče uvesti rehabilitacijsko postopanje le v primeru obsodbe po domačem, ne pa inozemskem sodišču. Pri povračilu pravic je to tudi izrečno poudarjeno, ko § 90 kz. sam določa, da gre za povračilo onih pravic, ki so navedene v § 47 kz. Sicer pa je tudi samo po sebi razumljivo, da more povrniti pravice le oni, ki jih je vzel, in sodbo izbrisati tisti, ki jo je izrekel. Povračilo pravic in izbris take inozemske kazenske sodbe bi imel le moralen, ne pa legalen efekt.³⁰

Ali tvori inozemska obsodilna kazenska sodba zapreko pri rehabilitacijskem postopanju po § 90 kz.? Seveda gre v primeru povračila pravic za časovno poznejšo, v primeru izbrisa sodbe pa za poprejšnjo inozemsko sodbo. Izrečno v besedilu § 90 kz. ni nikjer rečeno, da ne bi smel obsojenec, ki prosi za rehabilitacijo, biti v času, ko je kazen prestal (ali mu je bila odpuščena ali pa zastarana), pa do dneva, ko sodišče presoja njegovo prošnjo za rehabilitacijo, ponovno obsojen. Kot subjektivna pogoja navaja kaz. zakonik samo, „da se je prosilec dobro vedel in da je oškodovancu po možnosti povrnil škodo, povzročeno s svojim kaz. dejanjem“. — Za dovolitev rehabilitacije je pač edino le odločilno, ali je prosilec po celotni presoji svoje osebnosti vreden družabne reklasacije. Zato mora sodišče po poizvedbah ugotoviti, preskusiti in oceniti prosilčevo zadržanje.³¹ K tej oceni spada tako to storjeno dejanje pa tudi vsako poznejše kaznivo dejanje, zaradi katerega je bil prosilec med tem časom obsojen. Za preskus dobrega vedenja v smislu § 90 kz. je treba celo upoštevati obsodbe, ki so bile z amnestijo izbrisane, torej sodbe, ki pravno več ne obstoje.³² Presoja in ocenitev „dobrega vedenja“ pa se bo morala vsekakor tudi ozirati (če se ozira celo na z amnestijo izbrisane sodbe) na inozemske kazenske obsodbe, ki v tem primeru pač le posvedočajo, da je prosilec zopet izvršil tako novo kaz. dejanje, ki more izključiti „dobro vedenje“ v zgoraj omenjenem smislu. Seveda bo to redno tedaj, kadar gre za inozemsko kazensko sodbo zaradi kaz. dejanja, ki izvira iz nečastnih nagibov. Inozemska kazenska sodba bo v tem primeru učinkovala le kot dejstvo,³³ ki utegne opozoriti sodišče, ko presoja prošnje za rehabilitacijo, na nove

³⁰ Nasprotno pa dopušča ital. k. z. tudi rehabilitacijo iz inoz. sodbe, kolikor je njej po ital. kaz. zakoniku priznan kak učinek (čl. 181).

³¹ Prim. odločbo št. 397 zbirke „Pravnik“.

³² Tako odločba št. 384 zbirke „Pravnik“.

³³ O inozemski sodbi kot dejstvu razpravlja *Bartin, Le jugement étranger considéré comme un fait*, v *Journal du Droit int. privé*, 1924.

momente glede prosilčevega vedenja in obnašanja. Pa tudi besedilo § 477 kp. potrjuje to naše naziranje, ko določa, da sme odrejeni sodnik zahtevati poročilo o obsojenčevem vedenju od sodišč, upravnih in policijskih oblastev, v katerih območjih je obsojenec živel v času, ki ga odreja § 90 kz. Če je prosilec v tem času stalno bival v inozemstvu, se bo moralo naše sodišče obrniti le na zgoraj omenjena oblastva v inozemstvu, če bo hotelo imeti jasno sliko o prosilčevem dobrem vedenju in obnašanju; nasprotno pa sodišče ne bi moglo izdati nobene pozitivne rešitve prošnje za rehabilitacijo.³⁴

Zato moramo de lege lata smatrati, da učinkujejo inozemske kazenske sodbe pri odločitvi o rehabilitaciji po § 90 kz. toliko, kolikor iz njih izhaja možnost ugotovitve prosilčevega vedenja in življenja. Vendar pa bi bilo potrebno, da bi se v besedilu kaz. zakonika izrečno normiral tak učinek inozemskih kazenskih sodb; s tem bi se odstranili vsi dvomi in zgrešene interpretacije.

d) I z g u b a p r a v i c.

Največ problemov v internacionalnem kaz. pravu povzroča vprašanje, kako učinkuje z inozemsko kazensko sodbo izrečena izguba pravic (katere vsebina se mora pač vsakokrat presojati po konkretni inozemski zakonodaji) na pravni položaj obsojenca, kadar le-ta pride po prestani kazni v naše pravno območje. Naj omenimo nadalje samo še vprašanja: Ali more naš sodnik v kaz. procesu odreči prisego priči, ki je bila v inozemstvu obsojena na izgubo častnih pravic? (prim. § 178, št. 2. kp). Kake tuzemske zasebnopravne omejitve pravic more povzročati v inozemstvu izrečena izguba zasebnopravnih in političnih pravic? Ali morejo tuzemska sodišča izreči izgubo političnih pravic (predvsem izgubo aktivne in pasivne volilne pravice), kadar gre za obtoženca, ki je inozemec? Že ta vprašanja nam dovolj jasno pričajo, da ne gre pri obravnavanju tega problema zgolj za teoretično vrednost, marveč, da so vsa ta vprašanja velike važnosti za prakso.

Čeprav moremo ugotoviti, da so ta vprašanja več ali manj že normirana po nekaterih tujih zakonodajah³⁵ in a

³⁴ „Pour que la réhabilitation ait sa raison d'être, pour qu'elle atteigne son but social, il est nécessaire qu'il soit tenu compte à l'intéressé de sa conduite antérieure, dans tous les pays où il a séjourné.“
Donnedieu de Vabres, Principes, s. 205.

³⁵ Prim. § 37 nem. kz., § 15 madž. kz., § 12 carskoruskega kz., čl. 12 ital. kz., nadalje načrti: § 7 grškega, čl. 5 rum., čl. 9 českoslov., čl. 18 franc. kz.

so se z njimi zlasti intenzivno bavili mednarodni kazensko-pravni kongresi,³⁶ moramo vendar de lege lata ugotoviti, da jih naš kaz. zakonik *verbis expressis* nikjer ne obravnava. Naš kaz. zakonik predpostavlja za izrek izgube častnih pravic le predhodno obsodbo na glavno kazen, kakor to določa § 46 kz., pri čemer se pa ne ozira na dejstvo, ali gre za storilca tuzemca ali inozemca. V naslednjih izvajanjih bomo mogli ugotoviti, da je stališče našega kaz. zakonika z vidika mednarodnega (javnega in zasebnega) prava nedosledno in zaradi tega tudi nevzdržljivo.

Že zgoraj smo prišli do zaključka, da so kazni, ki jih je izreklo inozemsko sodišče, v tuzemstvu neizvršljive. Ker štejeemo izgubo pravic po sodobni kazenskopravni teoriji, pa tudi po zakonodaji, med stranske kazni, bi moralo prav isto načelo inozemske neizvršljivosti veljati tudi zanje. Vendar pa se pri tem pojavljajo utemeljeni pomisleki, ki kažejo na povsem drugačno rešitev.

Predvsem je treba že uvodoma ugotoviti, da obstoji med glavnimi in stranskimi kaznimi temeljna predmetna razlika: glavne kazni obstoje v odvzemu življenja, prostosti ali imovine, stranske pa v izgubi pravic. Predmet prvih je materialen, onih drugih pa je idealen. Že po tej predmetni razliki moremo ugotoviti, da gre pri obojih za povsem različen način izvrševanja kazni. Vsebina glavnih kazni je absolutno neodvisna od obsojenčevega državljanstva. Kajti odvzem življenja, prostosti ali imovine more zadeti vsakogar, ne glede na njegovo državno pripadnost. Nasprotno pa zavisi izguba pravic predvsem od dejstva, kakšne državljske pripadnosti je obsojenec; pri izgubi častnih pravic vrh tega še, ali so mu bila odlikovanja (častni naslovi itd.), podeljena od države in njenih ustanov, v katerem teče kazenski postopek. Že iz tega izhaja, da imajo glavne kazni absoluten značaj, stranske kazni pa, ki obstoje v izgubi pravic, so relativne, t. j. njih izvrševanje zavisi od cele vrste pravnih predpostavk.

Naša naloga je, da skušamo ugotoviti, kakšen učinek povzroča v inozemstvu izrečena izguba javno- in zasebnopravnih pravic na obsojenčev pravni položaj, kadar pride v naše pravno območje. Da pravilno rešimo to vprašanje, moramo predvsem ločiti primere, ali gre za državljana one države, ki je izgubo teh pravic izrekla, ali domačina ali pa za inozemca, ki je bil obsojen po tretji (nedomači) državi.

³⁶ Zasedanje Instituta za mednarodno pravo v Bruslju l. 1902., Prva konferenca za zenačenje kaz. prava v Varšavi l. 1927., in druga v Rimu l. 1928.

Razen teh subjektivnih razlik moramo še ločiti med izgubo javnopravnih (političnih) in pa zasebnopravnih pravic. Prve so po možnosti izvrševanja teritorialne, druge pa personalne. Ker določajo te slednje poedinčev zasebnopravni status, zato mu sledijo povsod.³⁷

Kadar gre za inozemca, ki ga je obsodilo njegovo domače sodišče (nacionalno pristojno sodišče), bo rešitev dokaj enostavna. Izvrševanje političnih pravic je načeloma vezano na bivanje na ozemlju države, ki je te pravice podelila. Zato moramo smatrati, da je v tem primeru izguba političnih pravic po našem pravnem redu irelevantna, saj jih obsojeni inozemec pri nas itak ne more izvrševati. Važnejše pa je vprašanje, kadar gre za omejitev zasebnopravne sposobnosti inozemca. Vsebinsko te zasebnopravne omejitve lahko določa sam kaz. zakonik dotične države (n. pr. po čl. 34 franc. kz. ne more biti taka oseba varuh, skrbnik, aktna priča itd.; isto tudi po čl. 52 toč. 2 švic. kz.; po čl. 19 ital. kz. nima aktivne in pasivne dedne sposobnosti; ne more izvrševati očetovske oblasti, itd.), ali pa jo določajo drugi zakoni, ko normirajo izvestne zasebnopravne omejitve kot posledico izgube častnih in državljanskih pravic. V tem primeru bomo morali postopati po načelih mednarodnega zasebnega prava, ki določa, da se presoja pravni status poedinca vedno le po njegovi *lex nationalis*. Zato bo inozemec, ki je zaradi izgube pravic v svoji domači državi zasebnopravno omejen, tudi pri nas omejen, kolikor seveda ni taka izguba pravic posledica obsodbe zaradi političnega delikta in kolikor ne bi nasprotovala našemu javnemu in družabnemu redu.³⁸ Dasi je bila taka omejitev zasebnopravne sposobnosti izrečena s kazensko sodbo, spada vendar še v območje zasebnega, ne pa kazenskega prava. Zaradi tega se mora tudi vprašanje veljavnosti te omejitve presojati po mednarodnem zasebnem pravu, ne pa po mednarodnem kazenskem pravu. Nasprotno pa moramo zavrniti vsak ugovor, ki pravi, da ima taka zasebnopravna omejitev teritorialni značaj, ker izhaja iz kazenske sodbe, ki je teritorialno omejena.³⁹

³⁷ Vidi Pillet, De la déchéance de la puissance paternelle, *Journal du droit int. pr.*, 1892., s. 19.

³⁸ V tem smislu: *Actes de la conférence d'unification du droit pénal*, l. 1927. (Izdaja Sirey, Paris) s. 147.; čl. 5 in 9 rum. kz.

³⁹ Tako: Walker, *Internationales Privatrecht*, Wien, 1921.: „Allein der Rechtssatz, der die Minderung der Rechtsfähigkeit ausspricht, mag er auch im Zusammenhange der strafgesetzlichen Vorschriften ausgesprochen sein, gehört doch dem bürgerlichen Rechte an.“ (S. 95). Enako: M. Travers, *Le droit pénal international et sa mise en oeuvre en temps*

Kakšen je pravni položaj domačina, ki je bil v inozemstvu obsojen na izgubo pravic, pa pride po prestani kazni na prostosti zopet v svojo domačo državo? Že zgoraj smo omenili, da status personalis vsakega poedinca določajo njegovi domači zakoni. Ta status personalis sledi osebi povsod, tudi če menja kraj svojega bivališča. Pravice mu ostanejo; pri tem bi šlo kvečjemu za vprašanje, ali more te pravice tudi povsod dejansko izvrševati. Tuja država more nedržavljana samo ovirati pri izvrševanju teh pravic, ne more pa mu jih vzeti. Vendar pa tako stanje, ki je posledica striktno izvedenega načela absolutne suverenosti poedinih držav, ni v skladu z duhom pravičnosti in s potrebno smotrnostjo v zaščiti družbe pred zločinstvenostjo, ki dobiva čimdalje večji internacionalni značaj. Vsaki pravičnosti bije v obraz dejstvo, da uživa domačin, ki je bil v inozemstvu zaradi tam storjenega zločina obsojen na izgubo častnih pravic, v svoji domači državi vse politične in častne pravice, kakor da ne bi bil sploh nikdar obsojen.

De lege lata moramo torej ugotoviti, da je vsaka izguba pravic, ki jih izrečejo inozemska sodišča nad pripadniki našega pravnega območja, pri nas pravno neučinkovita.

Nasprotno pa moramo že v sodobnem kazenskem pravu zaslediti poskus, da se tudi to vprašanje reši po takih načelih, ki imajo internacionalen učinek.⁴⁰ Po tej pravni ureditvi se odvzemajo storilcu v njegovi lastni državi, kamor se vrne po prestani kazni na prostosti, izvestne pravice, na katere je bil že v inozemstvu obsojen. Vendar pa je za to potrebno posebno postopanje, ki pa se omeji zgolj na izrek izgube pravic za tuzemsko veljavnost. V vprašanje krivde in odmere kazni se sodišče več ne spušča. Inozemska kazenska sodba tvori v tem primeru le pravni temelj, na podlagi katerega more tuzemsko sodišče izreči izgubo pravic. V tem pridruženem postopanju bo moralo tuzemsko sodišče ugotoviti: 1. Če je dejanje tudi po tuzemskem kaz. zakoniku kaznivo in enako kvalificirano; 2. če je dejanje nepolitičnega značaja in 3. če ni po inozemskem kaz. zakoniku pravica do takega pridruženega postopanja že zastarana (n. pr. po prestani kazni je storilec še živel 10 let v inozemstvu, medtem pa je že po določbah inozemskega kazenskega prava zopet pridobil vse izgubljene pravice). Ker gre v tem primeru za storilca-inozemca,

de paix et en temps de guerre, Paris, 1924, T. III., s. 449. in sl. Contra: Lapajne, Mednarodno in medpokrajinsko zasebno pravo, Ljubljana, 1929., s. 60.

⁴⁰ V tem smislu pod op. 35. našete kaz. zakonike in načrte.

ki je bil obsojen v inozemstvu, je pač umevno, da mu kot inozemcu v smislu naših prednjih izvajanj inozemska država ne more odvzeti nikakih pravic. Zato je taka rešitev, kakor smo jo pravkar obravnavali, pač smatrati za posrečeno; kajti v tem primeru intervenira pri odvzemu pravic lastna država, pa čeprav gre za dejanje, ki je bilo pravnomočno že v inozemstvu razsojeno. Vendar se pa pri tem javlja vprašanje, po katerem kaz. zakoniku bo domače sodišče v pridruženem postopanju izreklo izgubo pravic. Ali se bo vsebina te izgube pravic presojala po inozemskem ali pa po domačem kaz. zakoniku? Tudi v tem primeru se bomo morali sklicevati na svoja gornja izvajanja. Če smo že zgoraj ugotovili, da more pravice odvzeti le tisti, ki jih je podelil, potem bomo tudi v tem primeru naziranja, da bo v pridruženem postopanju domače sodišče izreklo izgubo pravic v smislu lastnega kazenskega prava.⁴¹ Kadar bi pa tak obsojeni inozemec prišel v tretjo, ne pa v domačo državo, potem bo morala tudi ta država uvesti posebno postopanje, s katerim pa mu bo le zabranila (ne pa odvzela), da bi na njenem pravnem območju izvrševal te pravice (kolikor so pač takega značaja, da jih lahko kot inozemec izvršuje).

Kakor smo mogli ugotoviti iz naših izvajanj, je baš to vprašanje izgube pravic eno izmed najvažnejših, pa tudi najbolj zamotanih problemov internacionalnega kazenskega prava. Že mimogrede smo spoznali, da se morejo vse nastajajoče kolizije rešiti, kolikor gre seveda za izgubo pravic zasebnopravnega značaja, le s pomočjo kolizijskih norm mednarodnega zasebnega prava.

e) Očuvalne odredbe.

Pri očuvalih odredbah pridržbe po prestani kazni, oddaje v prisilno delavnico in prepovedi izvrševanja poklica ali obrti (v tem primeru pa samo, če je storilec v povratku), je poprejšnja obsodba pogoj, da se morejo te očuvalne odredbe sploh odrediti. Kajti vse te očuvalne odredbe se smejo odrediti le tedaj, kadar je storilec v povratku, pri pridržbi po prestani kazni celo le, kadar gre za storilca, ki je bil že trikrat obsojen zaradi naklepnega zločina na kazen

⁴¹ Tako se je izrekel tudi kongres za zenačenje kaz. prava v Rimu l. 1928.: „Si un ressortissant X. a été condamné à l'étranger pour une infraction de droit commun qui, d'après la loi X... impliquerait la prononciation de certaines incapacités, déchéances ou interdictions, le juge X... pourra prononcer les dites incapacités, déchéances ou interdictions prévues par les lois X... pour les infractions dont il s'agit.“

robije. V vseh teh primerih je imel zakonodavec v mislih predvsem obsodbe, ki so jih izrekla tuzemska kaz. sodišča. Vendar pa se moramo pri tem vprašati, ali morda nimajo tudi inozemske kazenske obsodbe učinka, da bodo tuzemska sodišča lahko izrekla zgoraj naštete očevalne odredbe. Zaradi povsem različnega dejanskega stanu poedinih očevalnih odredb, bomo morali s tega vidika vsako posebej obravnavati.

Pridržba po prestani kazni se sme izreči le zoper našega državljana, ki je bil zaradi naklepnega zločinstva najmanj trikrat obsojen na kazen robije, pa stori nato zopet novo naklepno zločinstvo (§ 51 kz.). Zakon sam izrečno ne določa, ali se morajo v tem primeru upoštevati samo poprejšnje obsodbe tuzemskih sodišč, ali pa, da se je treba v enaki meri ozirati tudi na inozemske obsodbe, če le te ustrezajo tako po izrečni kazni kakor tudi po kvalifikaciji kaz. dejanja pogojem § 51 kz. Ker omenja naš kaz. zakonik le obsodbe zaradi naklepnega zločinstva na robijo, bomo morali de lege lata smatrati, da je zakonodavec pri tem mislil le na poprejšnje tuzemske obsodbe, kajti sicer ne bi izrečno navedel kazen robije, ki je vendar svojstvena sankcija našega kaz. prava.

Povsem drug pa je položaj pri odreditvi očevalne odredbe oddaje v prisilno delavnico (§ 52 kz.). V tem primeru se mora tuzemsko sodišče tudi ozirati na inozemske obsodbe. Kajti § 52 kz. izrečno pravi, da je treba oddajo v prisilno delavnico odrediti zoper osebo, „ki je storila ob potepanju, ... v p o v r a t k u kakršno koli kaznivo dejanje, ...“. Glede povratka pa določa § 76/3 kz., da se mora pri ocenjanju vprašanja o povratku smatrati obsodba inozemskega sodišča kakor obsodba domačega sodišča, če je dejanje, zaradi katerega je bila dotična oseba v inozemstvu obsojena, tudi po našem kaz. zakoniku naklepno kaz. dejanje. Zaradi tega bo moralo tuzemsko sodišče v vseh primerih, ko gre za takega storilca, predvsem ugotoviti, ali je podan povratek v smislu našega prava. Kadar je podan, potem bo smelo tuzemsko sodišče izreči tudi oddajo v prisilno delavnico, če so sicer še podani ostali pogoji § 52 kz.^{41a}

Prav isto moramo ugotoviti za očevalno odredbo prepovedi izvrševanja obrti ali poklica, kadar gre za takega storilca, ki je v povratku (§ 58/3 kz.).

Osnovni kriterij za določitev očevalnih odredb je nevarnost storilca za svojo okolico. Ta storilčeva nevarnost

^{41a} Tako tudi čl. 75 franc. predhodnega načrta.

pa se mora razodevati v dejanjih, ki jih smatra zakonodavec za kazniva. Kadar gre za takega storilca, ki očituje s svojimi storjenimi dejanji kronično nevarnost za javni red in mir, se more zoper njega odrediti poleg izrečene kazni še ustrezna očevalna odredba.⁴² Če pa je storilec inozemec, potem se lahko za določeno dobo ali pa tudi za vedno izžene iz države. Kajti na ta način se bo država najbolj enostavno pa tudi najceneje znebila takega inozemca, ki bi mogel ogrožati njen javni red in mir. Tako izgnani storilec-inozemec se bo redoma zatekel v svojo domačo državo, kjer pa utegne biti nič manj nevaren kakor je bil v inozemstvu. S tem v zvezi se nam nehote vsiljuje vprašanje, ali se more zoper takega storilca izreči v samostojnem tuzemskem postopku, ki se ne bi spuščal v vprašanje o krivdi in kazni, le na temelju inozemske obsodbe kaka očevalna odredba v smislu domačega kaz. prava. Ponovno kaz. postopanje v isti stvari bo v večini primerov pravno nedopustno, bodisi ker je storilec svojo kazen v inozemstvu že prestal, bodisi ker mu je bila kazen po milosti odpuščena ali pa pravica do izvršitve kazni že zastarana. Po našem kaz. pravu se smejo očevalne odredbe odrediti le v rednem kaz. postopanju, ki je pokrenjen in izveden po določbah našega zakona o sod. kaz. postopanju (§ 1 kp.). Po teh določbah pa morajo sodišča izreči vsako očevalno odredbo le v zvezi z izrekom o storilčevi krivdi. Zato se izrekajo očevalne odredbe praviloma s sodbo, razen primera § 110 kp. (in seveda tudi § 280/3 kp.), ko se z rešitvijo odredi oddaja nevračunljivega storilca v zavod za čuvanje in zdravljenje. De lege lata moramo torej ugotoviti, da naše kaz. pravo ne pozna posebnega pridružnega postopanja, s katerim bi se mogla samostojno izreči kaka očevalna odredba na podlagi inozemske kazenske sodbe, pa čeprav bi šlo za osebo, ki razodeva še tako veliko nevarnost za svojo okolico. Nasprotno pa moremo že ugotoviti, da dopuščajo poedine zakonodaje tako posebno pridružno postopanje, katerega namen je baš, da se odredi zoper take storilce očevalna odredba na temelju inozemske kazenske sodbe.⁴³ To rešitev moramo de lege ferenda tudi mi zagovarjati, kajti na ta način bo možna specialna prevencija nevarnega storilca, ki pa je bil že v inozemstvu pravnomočno obsojen ter je kazen tam tudi prestal.

⁴² Vidi o tem A. Maklecov, Očevalne odredbe v sistemu modernega prava. Slov. Pravniki XLVI (1952.) Ss. 86.

⁴³ Tako čl. 12, št. 3 italj. kz., čl. 11, § 2. poljsk. kz.

f) Civilnopravne posledice inozemskih kazenskih sodb.

Da podamo kolikor mogoče izčrpno sliko vseh učinkov inozemske kazenske sodbe, moramo na kratko še omeniti to zadnje vprašanje, ki spada sicer deloma že v zasebno pravo. Poleg izvestnih pravnih posledic, ki jih povzroča kaz. obsodba po določbah odz. in drugih civilnopravnih zakonov, (n. pr. obsodba zaradi hudodelstva je po odz. ločitveni ozir. razvezni razlog, itd.), določa še § 364 cpp., da je sodišče v civilnosodnem postopanju vezano na vsebino pravnomočne obsojajoče sodbe kazenskega sodišča, kolikor se nanaša ta sodba na dokaz in vračunljivost dotičnega kaznivega dejanja. Niti v enem kakor drugem primeru pa ni izrečno normirano, da gre ta pravni učinek tudi inozemski kazenski sodbi. S tem nastane torej silno važno vprašanje, ali je treba ta učinek priznati tudi inozemskim kazenskim sodbam. V judikaturi najdemo dvoje razsodb, ki kažeta na povsem različno rešitev. V prvem primeru, ko je šlo za vprašanje, ali tvori v inozemstvu izrečena obsodba zaradi hudodelstva ločitveni razlog v smislu odz., je avstrijsko vrhovno sodišče izreklo, da je tudi taka inozemska kaz. sodba zadosten razlog, da se zakon loči.⁴⁴ Ko pa je bilo v drugem primeru treba razsoditi, ali je civilni sodnik tudi po inozemski kaz. sodbi vezan v smislu § 268 cpr., sedaj našega § 364 cpp., je bilo vrhovno sodišče mnenja, da imajo tak učinek samo tuzemske kazenske sodbe. Kot utemeljitev tega mnenja je sodišče navedlo: Razlog vezanosti civilnega sodnika po obstoječi kazenski sodbi je dejstvo, da se v območju enega in istega pravnega reda onemogočijo pravni konflikti med civilno in kazensko sodbo, ki bi se sicer utegnili vsebinsko različno glasiti. Ker pa ima kazenski sodnik pri dokazovanju večjo možnost in prožnost (načelo materialne resnice!), je bilo treba dati kazenski sodbi v tem smislu prednost. Tak konflikt sodb pa bi bil pravno pohujšljiv samo v primeru tuzemske kazenske in civilne sodbe, dočim je inozemska kazenska sodba itak le teritorialno omejena in zaradi tega je tudi vsak spor med njima nemogoč.⁴⁵

⁴⁴ Slg., NF., 6453. Tako tudi Dolinar, Eherecht III, s. 75, op. 1. in Krajnc-Pfaff-Ehrenzweig, System des österr. allg. Privatrechts, 5. Bd. 1917, II. del, 2. zv. s. 76.

⁴⁵ Slg. Nf., 1375.

Ta sodba vrhovnega sodišča je vsekakor sporna. Že besedilo cit. določbe nam dopušča tudi drugačno rešitev, ki gre za priznanje istih učinkov tudi inozemski kazenski sodbi. Če dopuščamo možnost, da more imeti inozemska kazenska sodba izvestne učinke po določbah materialnopravnih norm (kakor smo to že ugotovili pri ločitvi zakona ali razveze), potem pač ni načelnih razlogov, da bi se ta učinek odrekal tudi v tem primeru. Civilni sodnik bo moral v obeh primerih preskusiti, da-li je inozemska kazenska sodba definitivna in če se je kazensko postopanje vršilo po ustaljenih načelih kaz. postopka, t. j., da je bilo povsem zavarovano načelo materialne resnice in da je bila obtožencu zajamčena možnost učinkovite obrambe. V vsakem primeru pa se bo morala priznati prejudicialnost inozemske kazenske sodbe, kadar naš kaz. zakonik izključuje vsako ponovno preganjanje kaznivega dejanja, ki je bilo že pravnomočno sojeno v inozemstvu. (Primeri § 8 št. 1, 2 kz.).⁴⁶ Pa tudi v sodobni zakonodaji moramo ugotoviti, da je inozemskim kazenskim sodbam verbis expressis priznan izvesten učinek tudi na civilne zadeve. Tako določa čl. 12 toč. 4 ital. kaz. zakonika, da je treba inozemski kazenski sodbi v tuzemstvu priznati polnopravno veljavnost, kolikor gre za povračilo škode, ki je bila povzročena s kaz. dejanjem, ali kolikor more sploh povzročati kake zasebnopravne učinke („o ad altri effetti civili“). Seveda je to priznanje tudi po ital. kaz. zakoniku podrejeno istemu postopku, kakor smo to že zgoraj ugotovili. V istem smislu se je v načelu tudi izrekel II. mednarodni kazenskopravni kongres v Bukarešti l. 1929.⁴⁷

⁴⁶ Tako R. Sajovic, Vpliv kaz. postopanja na civilno pravdo, Slov. Pravnik, XLV. (1931), s. 80. Prim. tudi Rosenblatt, Das Verhältnis des Zivilprozesses zum Strafprozesse, Zentralblatt, 1898, str. 100.

⁴⁷ Primeri P. Hébraud, L'autorité de la chose jugée au criminel sur le civil, Sirey, Paris, 1929., ss. 235—240.